

האגודה

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחת כל התורמים לעלון, הם ובני משפחותיהם יתברכו בכל הברכות והישועות

נושא השבוע: ברכות שונות (ו)
 ההפטר: "כח אמר" (יחזקאל כח)

כז' טבת תשפ"ו 1609 (שנה לא')

פרשת וארא - שבת מברכין

ראש חודש שבט יחול אי"ה ביום שני מולדו ביום ראשון בשעה 15:06 ו- 11 חלקים

"והוצאתי אתכם... והצללתי אתכם... וזאלתי אתכם... ולקחתי... והבאתי..." (ו-יז)

לא נתן הקב"ה את הגאולה לישראל כגאולה שלמה אלא שלבים שלבים, ובכל פעם פתח להם פתח אחר בגאולה. משולים הם לאדם שהיה נתון בחושך, בתחילה פותחים לו פתח קטן ואחר כך אור גדול כדי שלא יסתנוור, לכן יש כאן בפסוק ריבוי של לשונות "והוצאתי", "והצללתי", "וגאלתי", "ולקחתי"... "והבאתי"... לומר לנו כמו שהגאולה הגיעה בשלבים ולא לפתע פתאום, גם אדם הרוצה להתחזק במצוות יעשה זאת בהדרגה שלב אחר שלב כגון שרוצה להתחזק בברכות, יפרט לעצמו כיצד יעשה זאת בהדרגה.. יברך לאט מילה במילה שהוא מחלק את הברכה ל-3 חלקים, אחר כך יתחזק בכוננת הברכות ויחשוב על מילות הברכה שמוציא מפיו...

ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרון קוץ מטך ונטה ידך על מימי מצרים על זהרותם על יאריהם .. והיה דם בכל ארץ מצרים" (י, ט)

הקב"ה מצווה את משה שיאמר לאהרון שיכה אם המטה על היאור וכל המים הפכו לדם, מדוע דווקא אהרון היכה ולא משה? לפי שהגן על משה שהושלך לתוכו לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים. (רש"י) ולכאורה מה יועיל הכרת טובה לדומם, וכי מרגיש הוא בצער אם ילקו אותו? אלא רצתה התורה לפתח בנו רגישות למידת "הכרת הטוב" אפילו כלפי דומם, כדי שנלמד ק"ו להכיר טובה לחבר שגמל עימנו טובה, וקל וחומר להקב"ה שמלוא כל הארץ כבודו וכבר אמרו חז"ל: "הכופר בטובתו של חברו, סופו שכופר בטובתו של הקב"ה". אחת הדרכים לכך היא אמירת הברכות שאנו מברכים לפני כל מאכל ושתייה ובכך מודים להקב"ה על כל השפע שהעניק לנו והשבענו כל טוב מידו הרחבה והמלאה. (חיי משה- יעיש)

הקב"ה לא חייב

מעשה שהיה

הבטתי על שלושת הקלסרים העבים גדושי המסמכים ומכתבים ובהם הדיאגנוזה הרפואית המוחצת, "לעולם תהיי עקרה". כולם כאן, פרופסורים, מומחים מהארץ ומהעולם, מי לא? חוות הדעת שלהם שוכנות אחר כבוד מתויקות לפי תאריכים כרונולגיים. עשר שנות נישואין, ואין יבבה של תינוק. "על פי הטבע", הם אומרים, "אין סיכוי". השעה 10:00 בלילה, בעלי סעד את ארוחת הערב והלך לישון, אני לבד במטבח תוהה ושבורה, הלילה הוא ליל נישואינו העשירי.... כן, אני מודה לקב"ה שזיכה אותי בבעל אברך, ירא אלוקים, עדין נפש ובעל רגישות נדירה שלא השמיע קול של אכזבה וייאוש, אבל הבית ריק משמחת ילדים, אין על הקירות קשקושי צבעים ואף קוביות משחק או צעצוע לא נחבאים מתחת למיטה או מאחורי הדלת. הצער לא מניח לי, אני עצובה וחסרת מנוחה, מעגל שאין לו סוף. שכנה שנקשה בדלת לא שאלה מדוע אני בוכה, היא הכירה את הסיפור, לפתע ניצנץ רעיון במוחי, חייגתי לנהג מונית חרדי המוכר לנו וביקשתי שיגיע, שכנתי שמחה להתלוות אלי ולנחמני מעט, "בבקשה, לאן נוסעים?" שאל הנהג, "קח

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 5:01-5:06 * סוף זמן ק"ש 8:43-8:44

ציאת שבת: 6:05

ציאת שבת: 5:32

כניסת שבת: 4:41

אותנו לרב הכי צדיק בירושלים" ביקשתי, "המתן לנו כמה דקות", "בשמחה", השיב "נוסעים מכאן 7 דקות לשכונת שערי חסד, תכנסו בית של גדול הדור הרב הגאון שלמה זלמן אויערבאך". חורף, גשמי זעף, ברקים ורעמים ליוו את המונית בדרכה כשבתוכה נהג טוב לב, ידידה מתפללת ונשמה מיוסרת. הגענו, דפקתי בעדינות על הדלת, הרב פתח ומי שהכירו הוקסם מהארת פניו הלבבית, "מה אוכל לעזור?" שאל. סיפרתי על בעלי הצדיק, על שלום הבית ואז פרצתי בבכי גדול. עשר שנות נישואין, ללא ילדים, והרופאים אמרו שאין סיכוי. הבכי שוטף כנהר וליבי מנסה לקושש שברי תקווה וחלקי ישועה, אם בכלל, והלילה ליל נישואינו העשירי.... כשנרגעתי מעט, שמעתי מפיו הקדוש משפטים מזעזעים מחד ומופלאים מאידך, מילים קשות ואוהבות יחד, "אני מאד מצטער בשבילך", אמר בלחש בעיניים מזדהות ואז הגביה את קולו והוסיף, "אבל הקב"ה לא חייב לתת לך ילדים... הוא לא חייב לתת לך בריאות ולא חייב לתת לך לפרנסה או בית או משפחה...." ובקול תקיף סיכם את דבריו, "הקב"ה לא חייב!!".

אני אישה פשוטה, חשבתי שאשמע לתומי דברי נחמה ועידוד, שהקב"ה רחמן ועוד אזכה לישועה, ואולי ייתן לי ברכה מיוחדת בצרוף סגולה, משהו אופטימי. הסתחררתי, העולם חשך בעדי לרגע, אבל הרב המיוחד הזה לא הטיף לי מוסר, הוא פשוט מילא אותי במסר מכונן. לפתע חשתי חמימות פנימית של גילויי שמיימי ששורף את הלב אבל אמיתי, הכי אמיתי שיש. השתררה דממה, הבנתי שאין לו מה להוסיף לי וכנראה זו גזירה שעלי לקבל באהבה, הסתובבתי לצאת, "תודה, כבוד הרב" מלמלתי ועשיתי צעד קטן החוצה ופתאום שמעתי "אבל", הפניתי ראשי לעברו "אבל, דעי לך שאם את תעשי למען אנשים מה שאת לא חייבת, אז מהשמים יעשו איתך מה שלא חייבים לך, כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, ומידה כנגד מידה לא בטלה....".

אמרתי "תודה רבה" וירדתי במדרגות בוכה מאושר, קבלתי פרספקטיבה לכל החיים שחזרה לכל גים ונים שבגופי. יצאתי לגשם, מהחשיכה הבטתי בשמים ולחשתי "הקב"ה הבנתי הכל, אני בתך האוהבת מבטיחה לך, שכמו שאתה נותן בחינם לכולם, לבני אנוש, לחיות ולעופות לכל בריותך, גם אני אתן מזומני, מכספי ומהכוחות שלי לילדך, אני אעשה המון למענם גם אם אני חייבת". ואז גמלה בליבי ההחלטה, מחר אלך לבית החולים ואעזור ליולדות, הן חלשות וזקוקות לסיעוד. קניתי כמה מתנות והפתעות והלכתי לשמח אותן, הן באמת שמחו מנוכחותי אבל לאחר מס' שבועות הבנתי שכאן לא בדיוק צריכים אותי, שהרי זוהי מחלקה שמחה ובסך הכל היולדות מאושרות... החלטתי להפנות את מרציי למחלקה הכי.... הכי... לאונקולוגיה. קניתי המון ממתקים מכל הסוגים וארוזתי בסלסלות מתוקות ובעיצוב סגוני ומשובב עין, התחלתי לעבור ממיטה למיטה בחיך ובמאור פנים כשאני אווזת בעגלה מעוצבת בשלל צלופנים וניירות מרשרשים, תענוג לעין ולחייך. השקעתי את הלב והנשמה, הכוח והכסף, התאהבתי בחסד הזה וכל חיך קטנטן של מבריאה שובב את נפשי, ביקשתי שיברכוני והן ברכוני בשמחה מהולה בהכרת הטוב. אחרי שנה נולד לנו בן במזל טוב, ואחרי ארבע שנים נוספות קיבלנו מתנה נוספת מהקב"ה שלא חייב לנו ילדים, עוד תאומות מקסימות. ולמרות המתנות היקרות שקיבלנו לא הפסקתי עם החובה שאינני חייבת. חיי טובים סביב המתקת חיייהם של אנשים מידי יום שני עם אימי ובנותיי, אנו מחלקות סלסלות מתוקות שממתקות חיים. חצי טון ממתקים בחודש!! למען ילדיו של הקב"ה שדורש מעימנו להטיב עם הזולת. חלפו שנים רבות מאז, לפני מס' חודשים חיתנו את בני הבכור שהוא ת"ח גדול, ובחתונתו שימחוני רופאים רבים, אנשי צוות וחולים שהבריאו.... אינני אישה עשירה, בעלי אברך והממתקים שאני משיגה הם מכספי ומתורמים, אך המאמץ הרב שווה, כי האושר שלי שמקורו בעובדה שאני עושה טוב לזולת שאני לא חייבת, הפך לשגרת חיי ולמחויבות ממכרת ממש, והביא לי את הישועה כנגד כל התחזיות הקודרות של הרופאים, כי הקב"ה הוא כל יכול (קובי לוי)

הלכות ברכות שונות

פינת ההלכה

ברכה ז':

השאלה: מה מברכים על הטורטייה? היא נראית כמו לאפה

אך דקה יותר, מצוי מאוד שמביאים אותה בבארים ובאולמות אירועים וששמים בתוכה בשר או ירקות.

הדין ההלכתי: הקדמה – ראשית אנו צריכים לדעת מה הם הרכיבים וכיצד מכינים אותה? הטורטייה נחשבת לחם הלאומי והבסיסי של מקסיקו, היא עשויה מקמח תירס או חיטה, דקה, שטוחה וללא שמרים. בארץ מייצרים אותה בד"כ מקמח רגיל. טורטייה ביתית – מורכבת מקמח, מים, מלח ושמן. לשים עיסה עבה ומחלקים לכדורים קטנים שמדקקים אותם מאוד ואופים במחבת עם מעט שמן.

טורטייה תעשייתית – קנויה מורכבת בעיקר מקמח, מים ומלח שמכינים ממנו עיסה עבה אך מאחר וצריכה להחזיק כשנתיים ימים מוסיפים לבצק כל מיני רכיבים כשומניים צמחיים, חומרי הטפחה, גלצרין, חומרים מתחלבים ומשמרים וכו' (שמשנים את הטעם), לאחר מכן מכוונות ענקיות מחלקות את הבצק לכדורים קטנים ומדקקות אותם לצורה עגולה ודקה המוסע במסוע ענק לאפיה בתנורים ומשם לקירור ולאריזות (אור ההלכה לרצ יהודה כהן עמ' קסח).

מקור הדין: אם הטורטייה עשויה מקמח תירס פשוט שברכתה "שהכל" ו"נפשות", שהרי שולחן ערוך כתב (סי' רח ס"ח): שעל פת דוחן ושאר קטניות מברך "שהכל" ו"נפשות".

אם הטורטייה עשויה מקמח חיטה **שזה המצוי** כתב השולחן ערוך (סי' קסח ס"ח) "לחמניות אותן שבלילתן עבה [כגון: טורטייה] לחם גמור הוא ומברך עליו "המוציא" ו"ברכת המזון", ואותן שבלילתן רכה ודקין מאוד מברך עליהם "בורא מיני מזונות" וברכה "מעין שלוש".

צדדי הבעיה:

***השאלה שעולה האם כל לחם שנעשה מבלילה עבה אך מדקקים אותו ואין לו צורת לחם רגילה, האם גם הוא נכלל בברכת "המוציא"?**

המשנה ברורה(ו) ו"כף החיים"(סא) פסקו שכשהעיסה עבה - עשאה דקה דינה שמברכים עליה "המוציא" משא"כ בעיסה רכה - אם היא דקה ברכתה "מזונות". ועל סמך זה [שהעיסה עבה ודקה] כתב הרה"ג בן ציון אבא שאול (בש"ת אור לציון ח"ב פ"ב באורים לתוש' ג ד"ה פיתות) שעל פיתה עירקית (מה שקרוי לאפה) יש לברך "המוציא".

הדיונים בהלכה: רב חשוב אחד טוען שכל מאפה דק ברכתו "מזונות" (הב. סי' קסח עמ' קעז) ומה שהעמידו כאן בעיסה רכה את הדקות כי זה האופן שיצא דק – ניתן להשיב על זה מדברי "כף החיים" ומשנה ברורה שהסבירו ששולחן ערוך נקט עיסה עבה ולא חילק משמע אפילו שיוצא דק ברכתו "המוציא" וברכת המזון. טענה נוספת שלא מעניין אם המקור היה עיסה עבה או רכה אלא הכל תלוי בשעת האפיה במצב הבצק, וראייתו משולחן ערוך (סי' קסח ס"ג) אפילו דבר שבלילתו עבה אם בישלה או טיגנה ברכתה "מזונות" וה"ה כאן שיוצא דק – יש להשיב על טענתו שטיגון ובישול משנים את צורת הפת ומבטלים אותו ממראה לחם, משא"כ כשהוא דק הוא אותו בצק ואותו תהליך (אפיה) (וכמובא כל זה בזכרה נאמנה ח"א עמ' רטז).

אותו רב רצה להוכיח משולחן ערוך (סי' קסח ס"טז) לגבי לחם שאופין בשיפוד ומורחים אותו כל הזמן בשמן שמברך עליו "מזונות" – שהרי אף שהבלילה עבה ועשאו דק על השיפוד הדין כן (מזונות), ויש להשיב על דבריו שמדובר במאפה שמושחים אותו בהרבה שמן וברכתו "מזונות" מטעם שטעמו טעם שמן.

***השאלה השניה** שעולה האם הטורטייה עשויה לאכילת קבע כמו לחם?

התשובה: כן, דרך הציבור לאוכלו לקבע ולשבוע ממנו וגם צורת הגשתו מוכיחה עליו שבא לקבע ושיביעה שהרי היא מוגשת עם בשר או ירקות ושאר מאכלים שבאים לפת בהם את הפת ולא כאלו שאוכלים עימה דברים מתוקים, ולא דומה לסיגרים ובורקס שנאכלים כמנת ביניים.

מסקנת ההלכה: ברכת הטורטייה "המוציא" (כולל נטילת ידים בברכה) ו"ברכת המזון".

[שכן דעת הרש"צ יצחק יוסף (הוצא בקובץ בית יוסף וגליון מט שנת תשפ"ד עמ' רטו והלכה, ילקו"י זככות החפ"ש תשפ"ד ח"ד כ"ך א' עמ' תרט ותרכ"א, הרה"ג אהרון בוטבול, הרה"ג אהרון ירחי, הרה"ג יצחק רצאבלי, הרה"ג אברהם יוסף, הרה"ג יהודה נקי, הרה"ג יהודה ברכה וכן פשטה ההוראה בדצ"ם) (העידה חרדית ירושלים, הרב לנדא ב"ב, חוג חת"ם סופר פ"ת, יורה דעה, בית יוסף, מחזיקי דת-בלעז) (כל זה הוצא בספר זכרה נאמנה לרצ יאיר נאמן ח"א עמ' תשיב).

אמנם יש טורטיות שמצוין עליהם שברכתן "מזונות", אלא שאז הספרדים צריכים לבדוק שאומנם הטורטייה מתוקה, שאל"כ ברכתה נשארת "המוציא".

ולכן באירועים שמוגשות שם טורטיות, **חובה** על בעל האירוע לבדוק באלו טורטיות מדובר ולכתוב שלט לידם מהי ברכתם. גם אם מוגשות טורטיות מטוגנות: אם טגנו אותה כשמשקלה 27 גרם (כזית) ומעלה ברכתה נשארת "המוציא" ואם פחות ברכתה "מזונות" (ילקו"י זככות סס).

ברכה ח':

השאלה: מה מברכים על לחמנית באן ובאו? היא נראית כלחמנייה אך בצבעה לבן (נראת כלא אפויה), די מצוי שמביאים אותם בבארים באולמות אירועים ככיבוד לפני החופה/בר מצוה וכו'. בד"כ ממלאים אותם בבשר אסדו חם.

דיון הלכתי: הקדמה: מוצאן מסין מהמטבח האסייתי. ראשית אנו צריכים להבין איך מכינים אותן, לחמנית הבאן הינה בצק המכיל שמרים מעיסה אוורירית עבה שמחולקת לכדורים קטנים שנאפים ע"י אידוי בלבד ללא חום התנור.

הבאן הביתי/מסעדות נאפה בסיר אידוי כלומר סיר עם מים חמים שעליו מונח סיר מחורר עם מכסה ואת עיגולי הבצק מניחים בסיר המחורר והם נאפים מהאדים החמים.

הבאן התעשייתי נאפה בתנורים גדולים של אדי מים חמים ללא חום תנור ומשווק בצורה מצוננת או קפואה (על פי מידע מהרד ישי מלכה מפקח מטעם ד"ר בית יוסף במפעל זוגלובק לילור "בלן מאפה מאוזה").

הדיון: השאלה היא האם אפיה ע"י אידוי דינה כבישול או כאפיה, שכן הברכה משתנה? וזה חידש הרב אברהם לוי מרבני מצרים (לפני 350 שנה) בספרו 'גינת ורדים' (ח"א סי' כז) שדין אידוי במים חמים דינו כבישול ולא כאפיה (כמו קוסקוס).

ולכן ברכתו של הבאן "מזונות", וברכת "המוציא" שייך דווקא באפיה בתנור (גמ' פסחים לו).

מקור הדיון: שבבישול ברכתו מזונות: שכתב השולחן ערוך (אורח סי' קסח ס"ג): "אפילו דבר שבלילתו עבה, אם בישלה או טיגנה אין מברך עליה "המוציא" אפילו שיש עליה מראה של לחם ואפילו נתחיבה בחלה, שברכת 'המוציא' אינו הולך אלא אחר אפיה. ויש חולקים ואומרים שכל שתחילת העיסה עבה אפילו רכה אח"כ במים ועשאה סופגנין (כמין ספוג) ובישלה במים או טיגנם בשמן יברך עליהם "המוציא". וירא שמים יצא חובת שתי הדעות ולא יאכלם אלא בסעודת פת. סיכום דברי שולחן ערוך לפסוק כדעה ראשונה מעיקר הדין שהברכה בבישול "מזונות" וירא שמים יאכלנה בתוך סעודת פת (הדעה הראשונה בשר"ע היא רבינו שמעון וע"ה השניה רבינו חס ובר"י ק"ס כתב שהמנהג כרבינו שמעון).

והנה שולחן ערוך הלכות חלה (יו"ד סי' קט"ג) בעניין עיסה שמיועדת לבישול או טיגון כתב: עיסה שבלילתה עבה וגלגלה על דעת לבשלה או לטיגנה .. או ליבשה בחמה ועשאה כן פטורה (מחלה).

(בבית יוסף ק"ס הביא מחלוקת רבינו חס ורבינו שמעון כמובא ב"אורח" ופסק להלכה כרבי שמעון כוון שהרמב"ם והרא"ש מסכימים לרבינו שמעון ושכן המנהג).

לסיכום: כאן בהלכות חלה השולחן ערוך לא חשש לומר שירא שמים יחשוש לפת ויפריש חלה ללא ברכה, אלא כתב באופן מוחלט שבבישול לא חייב להפריש חלה. אם כן כיצד, שולחן ערוך סותר את עצמו מכאן להלכות ברכות?

הדיון: ותיירצ הר"ג בן ציון אבא שאול (בשר"ת אור לליון ח"ב עמ' לח) שכאן ביורה דעה (חלה) שולחן ערוך חזר בו ממה שכתב באורח חיים (ברכות) והכריע שירא שמים לא צריך לחשוש בבישול ודינו "מזונות", ועל זה אנו סומכים שמברכים כעין זה (בבישול) "מזונות" ולא מחמירים לאכול זאת בסעודת פת.

ומר"ן: הרש"א עובדיה יוסף. (בהליכות עולם ח"ה עמ' רכה הלכות חלה) הסכים עם הרב בן ציון אבא שאול בדין זה (כן מסביר הרש"א ילחק יוסף ברכות החדש ח"ד כדן ח' תשפ"ד עמ' תרה, ושכן מוכח בהליכות עולם קס). ובהלכות ברכות (חזו"ע עמ' סו, שו"ת יבי"א ח"ה סי' כז) כתב: שהאוכל סופגנייה מטוגנת בשמן אע"פ שנעשתה מעיסה עבה ככל עיסות של לחם, מברכים עליה "בורא מיני מזונות" ובסוף "מעין שלוש" – ולא הוסיף שירא שמים יאכלנה בתוך סעודת פת. אמנם בשו"ת יבי"א (ח"ה אורח סי' כ"א ס"ק א-ב) כד ס"ק לז) כתב שרק ממידת חסידות יאכלנה בתוך סעודה, וכן הליכות עולם (הג"ל בהערה) כתב שאינו אלא חומרא בעלמא.

* מאחר ודינו כדין בישול הרי אין כאן קביעות סעודה, ואפילו אם אכל קביעות סעודה (216 גרם) מברך "מזונות" ו"על המחיה" (לעניין בישול משכ"ב סי' קסח ס"ק נו, ברכה נאמנה עמ' ה, ילקו"י ברכות קס).

מסקנת ההלכה: ברכת הבאן "מזונות" ו"על המחיה" ואין בו קביעות סעודה.

[וכן פסק הרה"ג אהרון בוטבול (שידור יד כסלו תשפ"ו) וכן דעת הרה"ג אופיר מלכא (הליכות ברכות סי' ככ- כז עמ' תקנב לענין לחם מאוזה ומשמע ה"ה כאן) ס' ברכה נאמנה לרב יאיר נאמן (ח"א עמ' תקלה). ועוד פוסקים.

אי"ה תתקיים באשדוד תענית דיבור ביו שלישי ב שבט החל מ- 8:00 בבוקר בבי"כ נר דוד רח' ברנר 28 אזור ה*כולל ארוחת צהרים

בסיעתא דשמייא יצא לאור לוח הברכות החדש העבעוני והעדכני ביותר ניתן להשיגו בתשלום סמלי במשרדי האיחוד טל: 08-8644452

העלון מוקדש לעילוי נשמת נחמיה בן ציפורה ויוסף שפקודתו ב-כ"ט טבת ת.נ.צ.ב.ה.

העלון מוקדש לעילוי נשמת סעיד בן מסעוד ושמעה בת יצחק ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

טל: 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com